

Sygn. akt II UK 190/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 stycznia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący)

SSN Zbigniew Myszka

SSN Maciej Pacuda (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku W. D., M. K. oraz T. D.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.
o odpowiedzialność następców prawnych za składki na ubezpieczenie społeczne i
Fundusz Pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 16 stycznia 2020 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawców od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 17 stycznia 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

1) oddała skargę kasacyjną,

**2) zasądza solidarnie od odwołujących się na rzecz organu
rentowego kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem
kosztów pomocy prawnej w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z dnia 12 grudnia 2016 r., wydaną na podstawie art. 100, art. 97 § 1 i art. 98 § 1 i 2 ustawy z dnia 29

sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (dalej jako Ordynacja podatkowa) oraz art. 31 i art. 32 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (dalej jako ustawa systemowa) określił wysokość zobowiązania zmarłego w dniu 17 lipca 2015 r. W. D. (na dzień otwarcia spadku) na łączną kwotę 73.514,24 zł, w tym: 1) na ubezpieczenie społeczne: 37.773,23 zł z tytułu nieopłaconych składek za okres od czerwca 2005 r. do lipca 2011 r. oraz 30.189,00 zł z tytułu odsetek za zwłokę naliczonych na dzień 17 lipca 2015 r.; 2) na Fundusz Pracy: 3.121,01 zł z tytułu nieopłaconych składek za okres od czerwca 2005 r. do lipca 2011 r. oraz 2.431,00 zł z tytułu odsetek za zwłokę naliczonych na dzień 17 lipca 2015 r. (pkt I decyzji), a także orzekł, że W. D., M. K. oraz T. D., jako spadkobiercy zmarłego płatnika, ponoszą solidarną odpowiedzialność za zobowiązania wymienione w pkt I oraz stwierdził, że wymienione w pkt I zobowiązanie należy wpłacić w terminie 14 dni od dnia doręczenia niniejszej decyzji na wskazany w niej rachunek bankowy.

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w B. wyrokiem z dnia 29 sierpnia 2017 r. oddalił odwołanie wniesione przez T. D., W. D. i M. K. od wyżej opisanej decyzji i zasądził solidarnie od odwołujących się na rzecz organu rentowego kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy ustalił, że W. D. został objęty ubezpieczeniami społecznymi z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej od dnia 31 grudnia 1998 r. W dniu 1 maja 2000 r. został on z kolei zgłoszony do ubezpieczeń społecznych z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę w T. Sp. z o.o. Z ubezpieczeń tych (jako pracownik w wymienionej spółce) został zaś wyłączony od dnia 16 grudnia 2002 r. na podstawie decyzji organu rentowego z dnia 18 stycznia 2007 r. Również w dniu 18 stycznia 2007 r. organ rentowy wydał drugą decyzję stwierdzającą, że W. D. podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym (emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu) od dnia 16 grudnia 2002 r. z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej. W. D. nie zaskarżył tych decyzji, wskutek czego - z dniem 7 marca 2007 r. - stały się one prawomocne. W dniu 17 lipca 2015 r. W. D. zmarł, a zgodnie z postanowieniem Sądu Rejonowego w B. z dnia 21 lipca 2016 r., wydanym w sprawie II Ns (...), spadek po nim na

podstawie ustawy nabyli: żona W. D. (w 1/3 części), córka M. K. (w 1/3 części) oraz syn T. D. (w 1/3 części).

Powołując się na tak ustalony stan faktyczny sprawy, Sąd Okręgowy uznał, że źródło zobowiązań spadkobierców W. D. wynika wprost z przepisów Ordynacji podatkowej oraz ustawy systemowej. Zgodnie bowiem z art. 31 ustawy systemowej, szczegółowo wymienione w nim przepisy Ordynacji podatkowej, to jest m.in. art. 97 § 1, art. 98 § 1 i § 2 pkt 1, 2, 5 i 7, art. 100 oraz art. 101, stosuje się odpowiednio do należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, a na podstawie art. 32 ustawy systemowej - także do składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz składek na ubezpieczenie zdrowotne. Stosownie zaś do wymienionych przepisów Ordynacji podatkowej (przy odpowiednim ich stosowaniu), spadkobiercy ubezpieczonego przejmują przewidziane w przepisach dotyczących ubezpieczenia społecznego, majątkowe prawa i obowiązki spadkodawcy (art. 97 § 1 Ordynacji podatkowej). Do odpowiedzialności spadkobierców za zobowiązania spadkodawcy stosuje się też przepisy Kodeksu cywilnego o przyjęciu i odrzuceniu spadku oraz o odpowiedzialności za długi spadkowe (art. 98 § 1 Ordynacji podatkowej). Odpowiedzialność spadkobierców obejmuje natomiast znane na dzień otwarcia spadku (dzień zgonu płatnika) zaległości z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne i Fundusz Pracy, z tytułu odsetek za zwłokę naliczanych do dnia otwarcia spadku, z tytułu opłaty prolongacyjnej oraz z tytułu kosztów upomnienia oraz kosztów postępowania egzekucyjnego (art. 98 § 2 pkt 1, 2, 5, 7 oraz art. 101 § 1 Ordynacji podatkowej).

Równocześnie Sąd pierwszej instancji, odwołując się do regulacji art. 24 ust. 4, 5f i 6 ustawy systemowej oraz uwzględniając to, że w okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy doszło do zawieszenia biegu terminu przedawnienia wcześniej opisanych zaległości składkowych: przez wydanie w dniu 18 stycznia 2007 r. (prawomocnej z dniem 7 marca 2007 r.) decyzji stwierdzającej obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu od 16 grudnia 2002 r.; wydanie w dniu 11 marca 2009 r. (prawomocnej z dniem 30 kwietnia 2009 r.) decyzji stwierdzającej istnienie na koncie płatnika zadłużenia z tytułu nieopłaconych składek na FUS i FP za okres do

lutego 2009 r.; w okresie od dnia śmierci spadkodawcy (tj. od dnia 17 lipca 2015 r.) do dnia uprawomocnienia się postanowienia sądu o stwierdzeniu nabycia spadku (tj. do dnia 12 sierpnia 2016 r.), a także w czasie od chwili odbioru przez spadkobierców zawiadomienia o wszczęciu postępowania, tj. przez W. D. od dnia 19 września 2016 r., M. K. od dnia 13 września 2016 r. i T. D. od dnia 19 września 2016 r. (do chwili obecnej), doszedł do przekonania, że nie doszło do przedawnienia owych zaległości składkowych.

Odnosząc się z kolei do podnoszonej przez odwołującą się W. D. okoliczności zniesienia między nią a zmarłym mężem małżeńskiej wspólności ustawowej, Sąd Okręgowy uznał, że okoliczność ta nie miała znaczenia w niniejszej sprawie. Przedmiotem decyzji było bowiem przeniesienie odpowiedzialności za zobowiązania z tytułu zaległych składek na spadkobierców zmarłego W. D., a nie na małżonka niebędącego płatnikiem składek za zaległości składkowe drugiej osoby pozostającej w związku małżeńskim.

W ocenie Sądu pierwszej instancji, brak było też podstaw do uznania, że W. D. w latach 2000-2014 podlegał ubezpieczeniom z tytułu zatrudnienia pracowniczego, gdyż nie wynikało to ani z przedłożonych dokumentów, ani też z zeznań świadków. Ponadto według decyzji organu rentowego z dnia 18 stycznia 2007 r. W. D. od dnia 16 grudnia 2002 r. został wyłączony z ubezpieczeń społecznych z tytułu zatrudnienia pracowniczego. W konsekwencji tego drugą decyzją z dnia 18 stycznia 2007 r. organ rentowy stwierdził zaś, że W. D. podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym (emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu) od dnia 16 grudnia 2002 r. z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, przy czym W. D. nie zaskarżył tych decyzji.

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w (...) wyrokiem z dnia 17 stycznia 2018 r., wydanym na skutek apelacji wniesionej przez odwołujących się od wyroku Sądu pierwszej instancji, oddalił tę apelację.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, wbrew zarzutom apelacji uzasadnienie zaskarżonego wyroku zostało sporządzone zgodnie z wymogami określonymi w art. 328 § 2 k.p.c. Sąd Okręgowy przedstawił bowiem ustalenia faktyczne adekwatne do zakresu sprawy przedstawionej pod osąd, a w odniesieniu do spornej okoliczności, czy W. D. był zatrudniony na podstawie umowy o pracę, a w

konsekwencji czy podlegał ubezpieczeniu z tytułu stosunku pracy, z uzasadnienia wyroku tego Sądu wyraźnie wynikało, że brak było jednoznacznych dowodów świadczących o istnieniu stosunku pracy, a prawomocne decyzje organu rentowego wyłączały W. D. z ubezpieczenia na podstawie stosunku pracy i stwierdzały podleganie przez niego ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności. Sąd Okręgowy szczegółowo wyjaśnił też podstawę prawną rozstrzygnięcia i przytoczył odpowiednie przepisy prawa.

Sąd Apelacyjny podkreślił również, że nie było żadnego powodu, aby ustalać, czy jakaś osoba nie dopełniła obowiązku opłacenia składek w znaczeniu technicznym, to jest, czy prawidłowo działała księgowość lub biuro rachunkowe. Składki na ubezpieczenia społeczne osób prowadzących pozarolniczą działalność finansują w całości, z własnych środków, sami ubezpieczeni (art. 16 ust. 4 pkt 1 ustawy systemowej), a ubezpieczony zobowiązany do opłacenia składek na własne ubezpieczenia społeczne jest płatnikiem składek (art. 4 pkt 2 lit. d ustawy systemowej). Obowiązek obliczenia, rozliczenia i przekazania składek do Zakładu w całości obciąża zaś płatnika składek (art. 17 ust. 1 ustawy systemowej). Z powyższego wynika więc, że W.J.D. jako osobę prowadzącą pozarolniczą działalność obciążał obowiązek uiszczenia składek (sfinansowania i spowodowania przekazania ich do ZUS). Natomiast w zakresie tego obowiązku względem organu rentowego nie ma znaczenia, czy nieopłacenie składek wynikało z zaniedbań osób, którym powierzono opłacanie składek.

Zdaniem Sądu drugiej instancji, nie doszło także do zarzucanego w apelacji naruszenia przepisów prawa materialnego, to jest art. 24 ust. 4 ustawy systemowej. Szczegółowe wyjaśnienie podstaw rozstrzygnięcia w tym względzie zawierało uzasadnienie sądu pierwszej instancji. Bieg przedawnienia w określonych sytuacjach może ulegać zawieszeniu. Zawieszenie powoduje z kolei, że okres przedawnienia przedłuża się o okres zawieszenia. Taka sytuacja miała przy tym miejsce w niniejszej sprawie. Jedyne uwagi ze strony Sądu Apelacyjnego odnoszące się do uzasadnienia sądu pierwszej instancji dotyczyły zaś nieprzedstawienia szczegółowego dziennego rozliczenia okresów przedawnienia, a także nieuwzględnienia tego, że zawieszenie związane z wydaniem decyzji z dnia 11 marca 2009 r. dotyczyło tylko składek za luty 2009 r. Składki za najwcześniejszy

okres powinny być uiszczane do dnia 10 lipca 2005 r. (art. 47 ust. 1 pkt 1 ustawy systemowej). Od tego dnia zaczął biec termin ich przedawnienia. Stwierdzenie, że nie przedawniły się składki za okres najwcześniejszy prowadziło zaś do stwierdzenia, że nie przedawniły się też składki za okresy późniejsze.

Zawieszenie biegu przedawnienia składek na podstawie art. 24 ust. 5f ustawy systemowej nastąpiło w okresie od dnia 18 stycznia 2007 r. do dnia 7 marca 2007 r. (49 dni). Natomiast postępowanie związane z wydaniem decyzji z dnia 11 marca 2009 r. zawieszało bieg przedawnienia jedynie odnośnie do składek za luty 2009 r., ponieważ dotyczyło tylko tego okresu. Z tego wynikało, że okres przedawnienia składek za czerwiec 2005 r. upływał w dniu 28 sierpnia 2015 r. Tak określona data wynikała bowiem z doliczenia 49 dni po dniu 10 lipca 2015 r. W. D. zmarł w dniu 17 lipca 2015 r. Oznaczało to, że w sytuacji, kiedy nie upłynął jeszcze okres przedawnienia, nastąpiło kolejne jego zawieszenie na podstawie art. 24 ust. 6 ustawy systemowej. Zawieszenie to obejmowało okres od dnia śmierci spadkodawcy do dnia uprawomocnienia się postanowienia sądu o stwierdzeniu nabycia spadku, to jest okres od dnia 17 lipca 2015 r. do dnia 12 sierpnia 2016 r. (1 rok i 27 dni). W takiej sytuacji upływ okresu przedawnienia „przesunął się” do dnia 24 września 2016 r., a tak określona data wynikała z doliczenia 1 roku i 27 dni po dniu 28 sierpnia 2015 r. W czasie biegu przedawnienia (przed dniem 24 września 2016 r.) zostało zaś wszczęte postępowanie dotyczące odpowiedzialności osób trzecich za zobowiązania składkowe W. D.. Spadkobiercy zostali zawiadomieni o wszczęciu postępowania najpóźniej w dniu 19 września 2016 r., czyli w okresie biegu przedawnienia nastąpiło kolejne jego zawieszenie z mocy art. 24 ust. 5 f ustawy systemowej. W konsekwencji do dnia wydania zaskarżonej decyzji przedawnienie nie nastąpiło. Ponadto organ rentowy miał czas na wydanie decyzji wynoszący 5 lat od dnia powstania zaległości składkowej, czyli w tym wypadku od dnia śmierci W. D. (art. 118 § 1 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 i 32 ustawy systemowej).

Sąd Apelacyjny uznał także, że nie był zasadny zarzut naruszenia art. 29 § 2 Ordynacji podatkowej. Kwestie odnoszące się do tego zarzutu zostały jednoznacznie wyjaśnione w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Sąd Apelacyjny podkreślił w związku z tym, że art. 29 § 1 Ordynacji podatkowej określa inne

podstawy odpowiedzialności niż art. 97 § 1 i art. 98 § 1 tej ustawy. Przepis art. 29 § 2 Ordynacji podatkowej nie wyklucza odpowiedzialności małżonka jako spadkobiercy. Podstawą odpowiedzialności przewidzianej w art. 29 § 1 Ordynacji podatkowej jest pozostawanie w związku małżeńskim. Odpowiedzialność ta odnosi się tylko do określonej masy majątkowej, to jest majątku wspólnego. Odpowiedzialność tym majątkiem jest wyłączona w odniesieniu do zobowiązań powstałych po zniesieniu wspólności majątkowej. Tak więc nie można było mówić o odpowiedzialności W. D. jako małżonka płatnika. Nie oznaczało to jednak, że zniesienie wspólności małżeńskiej uniemożliwiało powstanie tej odpowiedzialności z innego tytułu, to jest nie jako małżonka tylko jako spadkobiercy. Również małżonek rozwiedziony odpowiadałby zaś za długi składkowe byłego małżonka, gdy był spadkobiercą testamentowym. Odpowiedzialność spadkobierców wynika z art. 97 § 1 i art. 98 § 1 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 i 32 ustawy systemowej, a podstawą tej odpowiedzialności jest powołanie do dziedziczenia, zarówno ustawowe, jak i testamentowe. W tej kwestii nie ma natomiast znaczenia okoliczność, czy i kiedy ustała wspólność majątkowa małżeńska.

Odwołujący się W. D., M. K. i T. D. wnieśli do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 17 stycznia 2018 r., zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając mu:

1. naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, to jest art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., przez wadliwe uzasadnienie zaskarżonego orzeczenia, uniemożliwiające kontrolę kasacyjną w zakresie dowodów, na których sąd się oparł i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności, w szczególności przez brak odniesienia przez Sąd Apelacyjny w zakresie dokonywania składek na fundusz społeczny oraz Fundusz Pracy w T. Sp. z o.o. z siedzibą w B., sposobu ich opłacania, osoby odpowiedzialnej za opłacanie powyższych składek w wymienionej spółce, a także prowadzenia księgowości oraz osoby odpowiedzialnej za jej prowadzenie, co w konsekwencji uniemożliwiło prawidłowe ustalenie odpowiedzialności W.D. za zobowiązania względem organu rentowego;

2. przepisów prawa materialnego, to jest:

a) art. 29 § 2 pkt 2 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 ustawy systemowej, przez ich niezastosowanie, podczas gdy pomiędzy W. D. a W. D. została zniesiona małżeńska wspólność ustawowa orzeczona wyrokiem Sądu Rejonowego w B. z dnia 27 lutego 2004 r. w sprawie IV RC (...), co w konsekwencji wyłączało odpowiedzialność małżonka za zaległości w opłaceniu składek;

b) art. 5 k.c., przez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że zachowanie organu rentowego w niniejszej sprawie było zgodne z zasadami współżycia społecznego, podczas gdy działania tego organu polegające na niepoinformowaniu skarżącej o zobowiązaniach W.D. względem organu rentowego oraz wszczęciu postępowania o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłym W. D. ponad rok po jego śmierci, uniemożliwiło skarżącym odrzucenie spadku po zmarłym, co w ostateczności skutkowało powstaniem przedmiotowego zobowiązania po stronie skarżących.

Powołując się na tak sformułowane zarzuty kasacyjne, skarżący wniesli o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w (...) oraz o zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżących kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozpatrywana w niniejszym postępowaniu skarga kasacyjna nie jest uzasadniona.

Wstępnie Sąd Najwyższy zauważył, że na etapie postępowania kasacyjnego nie jest już przedmiotem sporu (a w konsekwencji tego przedmiotem zaskarżenia) podnoszona wcześniej kwestia przedawnienia wymienionych w decyzji organu rentowego zaległości składowych. Wynika to przede wszystkim z braku adekwatnych zarzutów podniesionych w podstawach zaskarżenia. Sąd Najwyższy przypomina zaś, że zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c., rozpoznaje skargę w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw, co oznacza, że nie może uwzględniać naruszenia żadnych innych przepisów niż wskazane przez skarżącego. Sąd Najwyższy nie jest bowiem uprawniony do samodzielnego dokonywania

konkretyzacji zarzutów lub też stawiania hipotez co do tego, jakiego aktu prawnego (przepisu) dotyczy podstawa skargi. Nie może także zastąpić skarżącego w wyborze podstawy kasacyjnej, jak również w przytoczeniu przepisów, które mogłyby być naruszone przy wydawaniu zaskarżonego orzeczenia. Sąd Najwyższy może zatem skargę kasacyjną rozpoznawać tylko w ramach tej podstawy, na której ją oparto, odnosząc się jedynie do przepisów, których naruszenie zarzucono (por. pośród wielu wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2018 r., I UK 173/17, LEX nr 2566909).

Uwzględniając tę wstępną uwagę i odnosząc się w pierwszej kolejności do sformułowanego w rozpatrywanej skardze zarzutu naruszenia art. 328 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy zauważa, że na temat wagi naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. (w związku z art. 391 § 1 k.p.c.) jako podstawy skargi kasacyjnej wypowiadał się wielokrotnie, wyjaśniając, że naruszenie tego przepisu z reguły nie ma wpływu na treść wyroku, gdyż uzasadnienie sporządzane jest dopiero po jego wydaniu (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 1 lipca 1998 r., I PKN 220/98, OSNAPiUS 1999 nr 15, poz. 482; z dnia 9 lipca 1998 r., I PKN 234/98, OSNAPiUS 1999 nr 15, poz. 487; z dnia 7 kwietnia 1999 r., I PKN 653/98, OSNAPiUS 2000 nr 11, poz. 427 oraz z dnia 5 września 2001 r., I PKN 615/00, OSNP 2003 nr 15, poz. 352). Wyjątkowo jednak, niezgodne z art. 328 § 2 k.p.c. sporządzenie uzasadnienia wyroku sądu drugiej instancji, może stanowić usprawiedliwioną podstawę skargi kasacyjnej, gdy niezachowanie jego wymagań konstrukcyjnych będzie czynić zasadnym kasacyjny zarzut naruszenia prawa materialnego przez jego zastosowanie do niedostatecznie jasno ustalonego stanu faktycznego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 września 2001 r., I PKN 615/00, OSNP 2003 nr 15, poz. 352) lub gdy uniemożliwia całkowicie dokonanie oceny toku wyводу, który doprowadził do wydania orzeczenia (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 18 marca 2003 r., IV CKN 1862/00, LEX nr 109420 oraz z dnia 15 lipca 2011 r., I UK 325/10, LEX nr 949020) albo nie pozwala na jego kontrolę kasacyjną (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 20 lutego 2003 r., I CKN 65/01, LEX nr 78271; z dnia 6 lipca 2011 r., I CSK 67/11, LEX nr 970061). Podobny pogląd Sąd Najwyższy wyraził w motywach w wyroku z dnia 2 czerwca 2011 r., I CSK 581/10 (LEX nr 950715), wywodząc, że przez sporządzenie uzasadnienia

nieodpowiadającego warunkom, jakie stawia wymieniony przepis, może wyjątkowo wypełniać podstawę kasacyjną przewidzianą w art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. Ma to jednak miejsce wówczas, gdy wskutek uchybienia konkretnym wymaganiom określonym w art. 328 § 2 k.p.c. zaskarżone orzeczenie nie poddaje się kontroli kasacyjnej, czyli gdy stwierdzone wady mogły mieć szczególnie negatywny wpływ na wynik sprawy. Wypada jednak dodać, że zakres odpowiedniego zastosowania art. 328 § 2 k.p.c. w postępowaniu przed sądem drugiej instancji (art. 391 § 1 k.p.c.) zależy od treści wydanego orzeczenia oraz, w dużym stopniu, od przebiegu postępowania apelacyjnego (np. tego czy przed sądem apelacyjnym były przeprowadzane dowody), a także od działań procesowych podjętych przez sąd odwoławczy, dyktowanych rodzajem zarzutów apelacyjnych oraz limitowanych granicami wniosków apelacji (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 18 listopada 2005 r., IV CK 202/05, LEX nr 173639 oraz z dnia 8 września 2015 r., I UK 431/14, LEX nr 1797085). W przypadku, gdy sąd odwoławczy, oddalając apelację, orzeka, jak w niniejszej sprawie, na podstawie materiału zgromadzonego w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, nie musi zaś powtarzać dokonanych już wcześniej ustaleń i ich motywów, jeśli taka potrzeba nie wynika z rodzaju zarzutów apelacyjnych. Wystarczy stwierdzenie, że przyjmuje je za własne. Także jeżeli sąd drugiej instancji podziela ocenę prawną, jakiej dokonał sąd pierwszej instancji, i uznaje ją za wyczerpującą, wystarczy stwierdzenie, że podziela argumentację zawartą w uzasadnieniu wyroku sądu pierwszej instancji (por. wyroki Sądu Najwyższego z 9 marca 2006 r., I CSK 147/05, LEX nr 190753; z 16 lutego 2006 r., IV CK 380/05, LEX nr 179977; z 8 października 1998 r., II CKN 923/97, OSNC 1999 nr 3, poz. 60). Wymaga natomiast podkreślenia, iż taka właśnie sytuacja ma miejsce w okolicznościach niniejszej sprawy. Sąd drugiej instancji, nie przeprowadzając uzupełniającego postępowania dowodowego, podzielił bowiem zarówno ustalenia faktyczne poczynione w sprawie przez Sąd Okręgowy, jak i dokonaną przez ten Sąd ocenę prawną owych ustaleń, przy czym ocenę tę uzupełnił, odwołując się do regulacji zawartych w powołanych przez siebie przepisach ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (art. 4 pkt 2 lit. d, art. 16 ust. 4 pkt 1 oraz art. 17 ust. 1 tej ustawy), które określają ubezpieczonego zobowiązanego do opłacania składek na własne ubezpieczenia (z tytułu

prowadzenia pozarolniczej działalności) jako płatnika tych składek oraz wskazują zakres przedmiotowy ciążyących na nim obowiązków względem organu rentowego i źródła ich finansowania. Odniósł się również do podnoszonej przez skarżących w apelacji kwestii zatrudnienia pracowniczego W. D. w T. Sp. z o.o., podkreślając prawomocność decyzji organu rentowego wyłączającej go z tego ubezpieczenia ze skutkiem od dnia 16 stycznia 2002 r. oraz stwierdzającej podleganie od tego dnia ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej. Wbrew odmiennemu stanowisku skarżących, Sąd drugiej instancji wyjaśnił także konsekwencje zaniedbań w zakresie opłacania składek ze strony pracowników wymienionej spółki, którym ten obowiązek powierzono. Oznacza to, że Sąd Apelacyjny uczynił zadość obowiązkowi wynikającemu z art. 328 § 2 k.p.c. stosowanego w postępowaniu apelacyjnym na podstawie art. 391 § 1 k.p.c.

W tym miejscu trzeba też podkreślić, że skarżący w opisie omawianego obecnie zarzutu sugerują wprowadzenie nieprawidłowości w zakresie ustalenia odpowiedzialności W. D. za zobowiązania względem organu rentowego, jednakże nie formułują w odniesieniu do tych kwestii jakichkolwiek zarzutów materialnoprawnych (na przykład błędnej wykładni bądź niewłaściwego zastosowania powołanych przez Sąd drugiej instancji przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych), co z przyczyn wcześniej podniesionych powoduje, że ewentualna kontrola kasacyjna zaprezentowanej wyżej oceny prawnej przeprowadzonej przez Sąd drugiej instancji w ogóle nie jest możliwa.

Zdaniem Sądu Najwyższego, oczywiście bezzasadny jest z kolei kasacyjny zarzut naruszenia zaskarżonym wyrokiem art. 29 § 2 pkt 2 Ordynacji podatkowej stosowanego do należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne w związku z art. 31 (a do składek na Fundusz Pracy i inne Fundusze tam wymienione w związku z art. 32) ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Przy czym wymaga podkreślenia, że wspomniany przepis może znajdować zastosowanie jedynie w odniesieniu do skarżącej W. D., ale już nie w stosunku do pozostałych skarżących. Przepis ten w § 1 reguluje, w drodze wyjątku od zasady przedstawionej w art. 26, zagadnienie zakresu odpowiedzialności podatkowej osób pozostających w związku małżeńskim oraz skutków podatkowych (składowych) zmiany ustroju majątkowego małżeńskiego dla odpowiedzialności podatkowej podatnika (małżonka), a pośrednio

także małżonka niebędącego podatnikiem. Ustanawia on dla tych podmiotów, jeżeli pozostają w związku małżeńskim, regułę, zgodnie z którą ich odpowiedzialność obejmuje majątek osobisty, a także majątek wspólny małżonków. Jest to konsekwencją bezudziałowego charakteru wspólności tego majątku. W § 2 powołany przepis określa natomiast skutki prawne między innymi zniesienia wspólności majątkowej dotyczące odpowiedzialności (w tym wypadku za zaległości składkowe) osób pozostających w związku małżeńskim, stanowiąc, że skutki te nie odnoszą się do zobowiązań podatkowych (składkowych) powstałych przed dniem zniesienia wspólności majątkowej prawomocnym orzeczeniem sądu. Jak wyjaśnił przy tym Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 17 maja 2017 r., V CSK 575/16 (LEX nr 23759430), w art. 29 § 2 Ordynacji podatkowej chodzi o skutki prawne między innymi zniesienia wspólności majątkowej, czyli zdarzenia likwidującego majątek wspólny jako szczególny przedmiot wspólności majątkowej, przy czym skutki te nie odnoszą się do zobowiązań powstałych przed dniem zniesienia wspólności majątkowej prawomocnym orzeczeniem sądu. Problem jednak w tym, że owe skutki odnoszą się jedynie do majątku wspólnego, natomiast nie obejmują, gdyż z oczywistych względów nie mogą obejmować, majątku odrębnego osoby odpowiedzialnej za zobowiązania podatkowe bądź składkowe oraz jej udziału w majątku wspólnym, jeśli zobowiązania te powstały przed dniem zniesienia wspólności majątkowej. To ten majątek rozumiany jako prawa i obowiązki majątkowe zmarłego (art. 922 k.c.) jest natomiast przedmiotem dziedziczenia. O ile więc skutkiem zniesienia wspólności majątkowej pomiędzy małżonkami będzie brak majątku wspólnego, o tyle odpowiedzialność za zobowiązania publicznoprawne nadal będzie odnosić się do ogółu praw majątkowych zmarłego, o których mowa w art. 922 k.c. Obciążające zmarłego należności z tytułu niezapłaconych przez niego składek – według stanu na dzień otwarcia spadku – będą zaś przechodzić, jako obowiązek majątkowy zmarłego, a więc jako dług spadku, na spadkobierców, którzy przyjęli spadek, w granicach ich odpowiedzialności za ów dług (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2008 r., II UZP 1/08, OSNP nr 23-24, poz. 352 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2009 r., II UK 118/09, LEX nr 564787).

Uwzględniając powyższe rozważania, Sąd Najwyższy stoi zatem na stanowisku, że nie mają racji skarżący, zarzucając niezastosowanie w okolicznościach niniejszej sprawy art. 29 § 2 pkt 2 Ordynacji podatkowej. Przepis ten, z przyczyn wcześniej podanych nie znajdował bowiem zastosowania w sprawie, gdyż wynikająca z zaskarżonej w tej sprawie decyzji organu rentowego odpowiedzialność skarżącej W. D. nie odnosiła się do tej części majątku, która w następstwie zniesienia wspólności majątkowej stała się majątkiem odrębnym skarżącej. Trafnie w związku z tym zauważa Sąd drugiej instancji, że w okolicznościach niniejszej sprawy nie można mówić o odpowiedzialności W. D. jako małżonka zmarłego płatnika. Odpowiedzialność ta wynika wszak wyłącznie z dziedziczenia potwierdzonego prawomocnym postanowieniem sądu o stwierdzeniu nabycia spadku i dotyczy tych praw majątkowych zmarłego, które podlegały dziedziczeniu zgodnie z art. 922 k.c. Została przy tym oparta na podstawie art. 97 § 1 i art. 98 § 1 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 i art. 32 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Prawdliwość zastosowania tych przepisów nie została natomiast zakwestionowana w podstawach zaskarżenia powołanych w rozpatrywanej skardze kasacyjnej, wobec czego uchyla się spod kontroli w niniejszym postępowaniu.

Co do zarzutu naruszenia art. 5 k.c., Sąd Najwyższy stwierdza natomiast, że w swoim orzecznictwie wielokrotnie wyjaśniał, że do złagodzenia rygorów prawa ubezpieczeń społecznych nie stosuje się ani art. 5 k.c. (ani art. 8 k.p.). Przepisy prawa ubezpieczeń społecznych mają bowiem charakter przepisów prawa publicznego. Rygoryzm prawa publicznego nie może zaś być łagodzony konstrukcją nadużycia prawa podmiotowego przewidzianą w art. 5 k.c. lub w art. 8 k.p. Zarzut ten (nadużycia prawa podmiotowego, albo czynienia ze swego prawa podmiotowego użytku niezgodnego z zasadami współżycia społecznego lub społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa) w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych musiałby być odniesiony do czynności organu rentowego, który - wydając decyzję - nie korzysta przecież ze swoich praw podmiotowych (regulowanych prawem prywatnym - Kodeksem cywilnym lub Kodeksem pracy), lecz realizuje ustawowe kompetencje organu władzy publicznej. Z tych przyczyn w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych art. 5 k.c. nie ma zastosowania, a

materialnoprawną podstawą zobowiązań ubezpieczeniowych mogą być tylko odpowiednie przepisy prawa, a nie zasady współżycia społecznego (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 19 czerwca 1986 r., II URN 96/86, Służba Pracownicza 1987 nr 3; z dnia 29 października 1997 r., II UKN 311/97, OSNAPIUS 1998 nr 15, poz. 465; z dnia 26 maja 1999 r., II UKN 669/98, OSNAPIUS 2000 nr 15, poz. 597 - notka; z dnia 12 stycznia 2000 r., II UKN 293/99, OSNAPIUS 2001 nr 9, poz. 321 – notka oraz postanowienie z dnia 26 maja 1999 r., II UKN 670/98, LEX nr 1632246).

Kierując się przedstawionymi motywami oraz opierając się na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., a w odniesieniu do kosztów postępowania kasacyjnego na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 99 k.p.c. oraz § 10 ust. 4 pkt 2 w związku z § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2019 r., III UZP 9/19, dotychczas niepublikowaną).